

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ”
(для бакалаврів)

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено професором кафедри загальної та практичної психології *Т. В. Кузнецовою*

Затверджено на засіданні кафедри загальної та практичної психології (протокол № 8 від 16.05.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Кузнецова Т. В. Навчальна програма дисципліни “Історія психології” (для бакалаврів). – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. – 43 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Історія психології”, плани семінарських занять, вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Розуміння закономірностей та основних фактів історіогенезу психологічної науки є необхідним компонентом навчального процесу у становленні психолога-професіонала. Звернення до історії — це завжди проєкція в майбутнє, до нової перспективи фахового розвитку, а отже, діяння на якісно новому рівні можливого.

Програма курсу “Історія психології” складається з трьох розділів і призначена для ознайомлення студентів з історіогенезом психологічної думки.

Вивчення курсу допоможе глибше засвоїти психологічні знання і сформувати необхідні методологічні навички і вміння.

У результаті вивчення курсу студент повинен засвоїти:

- предмет, місце і роль історії психології та психологічних вчень у системі загальнонаукового та психологічного знання;
- основні етапи становлення та особливості розвитку донаукової психологічної думки;
- основні етапи становлення та особливості розвитку наукової психології;
- психологічні вчення, напрями та школи.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН дисципліни “ІСТОРИЯ ПСИХОЛОГІЇ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
1	Змістовий модуль I. Загальні питання побудови і пояснення історії психології та психологічних вчень Предмет, місце і роль історії психології та психологічних вчень у системі загальнонаукового і психологічного знання
2	Змістовий модуль II. Донауковий період розвитку психологічної думки Розвиток психологічних уявлень у контексті міфології та філософії старого світу
3	Психологічна думка і релігійні ідеї середніх віків

1	2
4	Розвиток філософської і психологічної думки в епоху Відродження
5	Епоха Просвітництва і рух філософсько-психологічної думки
	Змістовий модуль III. Науковий період розвитку психології і система психологічних вчень
6	XIX ст. — зародження і становлення психології як науки
7	Формування психологічних галузей і шкіл на межі XIX і XX ст. Методологія рефлексивності в історії психології XX ст.
8	Природничі спрямування у психології. Принципи інтеріоризації та екстеріоризації
9	Натуральне і соціальне у психіці людини: конфлікт між свідомим і безсвідомим у психоаналітичному тлумаченні
10	Людська психіка в її суб'єктивній самодостатності: гуманістичне висвітлення
11	Канонічна психологія — перехід від XX до XXI ст. у психологічному думанні
Разом годин: 162	

ЗМІСТ
дисципліни
“ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ”

Змістовий модуль I. Загальні питання побудови і пояснення історії психології та психологічних вчень

Тема 1. Предмет, місце і роль історії психології та психологічних вчень у системі загальнонаукового і психологічного знання

Історія психології та психологічних вчень, історія людської цивілізації загалом: напрями вивчення і тлумачення. Відмінності історії психології та психологічних вчень від історіографічної психології та психології культури. Психологічне пізнання як діяльність. Місце і значення історії психології та психологічних вчень у системі наукового знання.

Методологічні принципи і підходи до побудови історії психології та психологічних вчень: культурологічний, феноменологічний, екзистенціальний. Взаємозв'язок історії психології та психологічних вчень з іншими психологічними дисциплінами.

Предмет історії психології та психологічних вчень і завдання розробки системи психологічної науки. Роль особистості вченого у розвитку історії психології та психологічних вчень. Специфіка, підходи і засоби організації історико-психологічного дослідження. Методи аналізу і тлумачення в історико-психологічному дослідженні. Способи пізнання світу та система психологічного виміру культурно-історичних епох.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

Змістовий модуль II. Донауковий період розвитку психологічної думки

Тема 2. Розвиток психологічних уявлень у контексті міфології та філософії старого світу

Міфологічна і народна психологія. Психологічна природа анімізму. Фаталізм і магія в ранніх психологічних уявленнях. Ритуали як основа психологічних уявлень. Ініціація та пізнання вікових особливостей психіки. Табу та шанування мертвих.

Традиція і вчинок. Психологія “не діяння” і “правил поведінки” (даосизм і конфуціанство) у давньому Китаї. Психологія нестриманої чуттєвості, страждання і звільнення від страждань (нірвана) у давній Індії. Психологія вед, упанішад та буддизму. Духовна революція біблійного послання та фундаментальні біблійні ідеї. Людське і вселюдське в ідеології Пророчого руху.

Загальний нарис розвитку античної психологічної думки. Мікрокосмос і макрокосмос, ідеальне та матеріальне в структурі психічного. Матеріалістична психологія атомізму. Ерос і душа. Ідеалістична психологія про душу як форму тіла. Психологія софістики і філософський пошук людини. Сократівський принцип у психології. Платон про світ ідей і споглядання, що творить. Аристотель про людську душу і творчість. Поєднання мікрокосмосу і макрокосмосу в психології неоплатонізму.

Антична філософія в епоху імперії. Формування християнського духовного вчення.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

Тема 3. Психологічна думка і релігійні ідеї середніх віків

Феноменологічний поворот у тлумаченні зв'язку між мікrokосмосом і макrokосмосом. Моральна історія, як феноменологія людської душі. Душа і вище існування (Бог) – вихідна позиція середньовічної психології. Критика античних уявлень про душу. Моністичне тлумачення зв'язку тіла і душі. Проблема розвитку в ранньосередньовічній психології.

Схоластично-категорійна розробка проблем середньовічної психології. Томізм і категорійна “сума” психології. Фома Аквінський і Сігер Брабантський. Символізм середньовічної думки. Психіка як образ та атрибут буття в психології Данте. “Божественна комедія” і людська форма пошуку вищих цінностей. Образ Беатріче в структурі психологічних понять середніх віків.

Патристика: розробка біблійного послання і філософствування у вірі. Теологія і схоластика про людину і її душу. Схоластика як спроба категорійного пояснення психічних явищ за відсутності посередніх ланок між всезагальним і одиничним.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

Тема 4. Розвиток філософської і психологічної думки в епоху Відродження

Загальний поділ психології епохи Відродження. Титанізм як принцип ренесансової психології творчості. Універсалізм та індивідуація у психології Леонардо да Вінчі. Джордано Бруно і героїчний ентузіазм. Принцип єдності та боротьби протилежностей у визначенні психічного М. Кузанським. “Я” та “інший” – психологічні принципи епохи Відродження. Ідеї, тенденції, спрямування гуманістико-відродницької думки: неоплатонізм, аристотелізм, скептицизм. Еразм Роттердамський і “філософія Христа”. Мартін Лютер і реформація церкви. Нікколо Макіавеллі і теоретизація автономії політики.

Ренесансові акценти у психологічних вченнях китайського буддизму, арабської та східнослов'янської психології.

Формування нового типу знання, що потребує поєднання науки і техніки. Микола Коперник. Галілео Галілей. Ісаак Ньютон. Френсіс Бекон: філософ промислової ери і науки.

Р. Декарт і роздуми про свідомість. Б. Спіноза і метафізика монізму. Пізнання і моральний ідеал. Г. Лейбніц: метафізика плюралізму. Основи

монадології. Поняття “апперцепція” і “безсвідоме” в теорії Г. Лейбніца. Основні риси концепції асоціанізму.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

Тема 5. Епоха Просвітництва і рух філософсько-психологічної думки

Девіз епохи: “Май мужність користуватися власним розумом”. “Просвітительський розум” проти метафізичних систем.

Просвітництво у Франції. Виникнення, структура і співробітники Енциклопедії. Д. Дідро: від деїзму до матеріалізму. Е. Кондільяк і гносеологія сенсуалізму. Вольтер: боротьба за віротерпимість. Ж. Ляметрі і природно-науковий підхід до проблеми людини і її психіки. Ж.-Ж. Руссо: про людину у “природному стані”.

Італійське Просвітництво. Етика англійського Просвітництва. “Шотландська школа” “здорового глузду”. Німецьке Просвітництво: характеристика, попередники, соціокультурне середовище. І. Кант і критичний поворот західної думки: “критика чистого розуму”, “критика практичного розуму”, “критика спроможності судження”.

Визвольна війна і просвітницький рух в Україні. Стражденність і самодостатність людини у психології XVII ст. Барокові форми моралі.

Р. Декарт, Т. Гоббз, Б. Спіноза, Б. Паскаль, Ф. Ларошфуко, Дж. Локк та ін. і психологія самопізнання. Загальні ознаки Просвітництва XVIII ст. Психологія індивідуального існування і трагедія бунтівного індивідуалізму. Дж. Байрон. Гегель і феноменологічний принцип у психології. Масонство як антипросвітництво. Психологія і революція. Сенсуалістична та натуралістична психологія.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

Змістовий модуль III. Науковий період розвитку психології і система психологічних вчень

Тема 6. XIX ст. — зародження і становлення психології як науки

Психологія в першій половині XIX ст. Рефлекторне вчення. Вчення про органи почуттів і головний мозок. Асоціативна психологія.

Створення діалектико-матеріалістичних основ психології в середині XIX ст. Позитивізм. Раціоналізм і волюнтаризм. Вульгарний матеріалізм. Матеріалістичне вчення російських революційних де-

мократів. Діалектико-матеріалістичне вчення про психічну діяльність, психіку і свідомість.

Природничо-наукові передумови перетворення психології в самостійну науку. Фізико-хімічна школа у фізіології. Дарвінізм. Вчення про рефлекс. Психофізіологія органів почуття. Психофізика та дослідження довготривалості реакції. Наукова і сциєнтистська психологія.

Психологія як наука про безпосередній досвід, інтенціональні акти свідомості, здійснення психічних діяльностей. Перші наукові психологічні програми. Психологічна лабораторія В. Вундта. Система психології В. Вундта.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

Тема 7. Формування психологічних галузей і шкіл на межі XIX і XX ст. Методологія рефлексивності в історії психології XX ст.

Методологія наукового пізнання. Формування науки як соціального інституту. Парадигми, цінності і норми науки. Основні пояснювальні принципи психології. Предмет і методи психології.

Психологічна наука і психологічна практика. Експериментальна психологія. Диференціальна психологія. Дитяча і педагогічна психологія. Зоопсихологія. Соціальна і культурно-історична психологія. Психотехніка. Структурна школа Е. Титченера. Вюрцбурзька школа. Функціоналізм в американській психології. Біхевіоризм. З. Фрейд і розвиток психоаналізу. Психологія форми (гештальтпсихологія).

Методологічний антипсихологізм і феноменологічна психологія. Е. Гуссерль. Екзистенція як спосіб, ціль і зміст буття людини. М. Гайдеггер. Символіка духу і психологічна система, Е. Кассіер. Вчинкові засади рефлексивності: універсальність та відповідальність буття. М. М. Бахтін. Психіка як “внутрішнє – буття”. Людина – вчинок – світ. С. Л. Рубінштейн.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

Тема 8. Природничі спрямування у психології. Принципи інтеріоризації та екстеріоризації

Екстеріоризація психічного. Тілесний образ людини та характер її поведінки. О. О. Богомолець. Е. Кречмер. В. Шелдон. Дж. Таннер. Р. Кнуссман. Інтеріоризація вчинкової дії. Ідея рефлексу як повернення до вихідної точки поведінки. І. П. Павлов. В. М. Бехтерев. В. П. Прото-

попов, О. С. Залужний, І. П. Соколянський, К. М. Корнілов, М. О. Берштейн, П. К. Анохін.

Поведінка під знаком стимулу. Класичний біхевіоризм. Дж. Вотсон. Необіхевіоризм. “Цілеспрямований біхевіоризм”. Е. Толмен. Оперантна поведінка. Б. Скінер. Гештальтпсихологія та інтеріоризація стимулу на базі його значення. В. Келлер, К. Коффка, М. Вертгаймер. Психологічна “теорія поля”. К. Левін. Ейдичний напрям у психології Е. Йенш. Кібернетичний напрям у психології. Механізми інтеріоризації в когнітивній психології. У. Найссер, Ж. Брунер, Дж. Гібон та ін.

Інтеріоризація як рух від дії до думки. Ж. Піаже. А. Валлон. С. Гемпшир. Дж. Мід. Структура і типи людської особистості. Г. Айзенк, Р. Кеттел. Етапи інтеріоризації та культура знака. Л. С. Виготський. Інтеріоризація у світлі теорії системної локалізації вищих психічних функцій людини. О. Р. Лурія. Настановчий сенс психічного як результат інтеріоризації. Д. М. Узнадзе. Теорія провідної діяльності та розвиток психіки. О. М. Леонтьєв. Теорія поетапного формування розумових дій. П. Я. Гальперін. Людина як суб’єкт діяльності. Б. Г. Ананьєв.

Культурно-гуманістична психологія в Україні. Роль суб’єктивності у провідній діяльності. Г. С. Костюк.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

Тема 9. Натуральне і соціальне у психіці людини: конфлікт між свідомим і несвідомим у психоаналітичному тлумаченні

Психоаналіз як аналіз несвідомого після дії. Психоаналіз та суміжні напрями психології. Катарсис як сублимація та перехід несвідомого у свідоме. З. Фрейд. Механізм індивідуалізації психічного. Компенсаційна форма катарсису. А. Адлер. Колективне несвідоме та його архетипи. Аналітична психологія К. Г. Юнга. Егопсихологія. Захисні механізми на службі катарсису в подоланні страху смерті. З. Фрейд.

Новий психоаналіз: зміщення акценту з природного на соціальне. Г. Саллівен. Конкуренція та порочне коло людської культури. Ілюзія катарсису в боротьбі за існування. К. Горні. Катарсис як “втеча від свободи”. Е. Фромм.

Новітні форми та ідеї психоаналізу. Сублимація у творчості та катарсис. Г. Башляр. Структурний психоаналіз. Ж. Лакан. Феномен одновимірної людини в ідеології розвинутого індустріального суспільства. Г. Маркузе. Фрейдизм в Україні.

Психоаналіз і західна філософія ХХ ст. Герменевтика і психоаналіз: конфлікт інтерпретацій. П. Рікер. Психосинтез: від душевної кризи до вищого “Я”. Р. Ассаджолі. Популярний психосинтез. П. Феруччі.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

Тема 10. Людська психіка в її суб’єктивній самодостатності: гуманістичне висвітлення

Самопізнання особистості у здійсненні та нездійсненні катарсису. Відкриття людини в гуманістичній психології. Ф. Северин. Особистість як єдність багатоманітного. Персоналізм В. Штерна. Соціальний атом та психодрама Дж. Морено. Персонологія без особистості. Г. Маррей. Психологічна теорія драми та реальна трагедія її автора. Ж. Політцер. Клієнтцентрована терапія К. Роджерса. Гештальттерапія та її джерела: екзистенціалізм і феноменологія. Ф. Перлз. Трансакційний аналіз. Е. Берн, Т. Харріс.

Екстаз і творчість. Осьовий час історичної творчості та подолання історії. К. Ясперс. Людина в історичному діянні. А. Тойнбі. Психологія в межах структурної антропології. К. Леві-Строс.

Пошук людиною смислу життя і логотерапія. В. Франкл. Смысл життя і життя, відповідне смислу. Стрес без дистресу. С. Сельє. Людина, яка грає. Й. Гейзінга. “Благоговіння перед життям”. А. Швейцер. Від смислу вчинку і життя до його стратегії. К. О. Абульханова-Славська.

Екстатичний смисл творчості: піднесення до вищої стадії буття у стані натхнення. Психологія творчості: від інтуїтивізму до гуманістичної традиції та від інтелектуалізму до біологізації. Творчість: фактори, риси, корені. Е. Торранс. Дж. Гілфорд. Г. Гутман. О. Я. Пономарьов. А. Кестлер. Екстатичний смисл еротизму. Гормічна психологія. В. Мак-Доугалл. Психологія “другої та першої статі”. С. де Бовуар. Герменевтика М. Фуко. Ідея безкінечності. Ж. Дельоз.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

Тема 11. Канонічна психологія — перехід від ХХ до ХХІ ст. у психологічному думанні

Психософія вчинку — сходінки екстатичного буття. Вчинок як прафеномен. Праструктура вчинку. Вчинок і світ людини. Вчинок як минуше. Софійність учинку. Вчинок як основний пізнавальний осередок системи та історії психології. Психологія у світлі вчинково-си-

туаційних відношень. Т. Томашевський та ін. Досвід систематизації психологічних знань. Психологія Ф. Зімбардо. Вихід до нового психологічного мислення: психіка, світ, мозок. Активність психічного: проблема творчості і самотворення.

Постання канонічної психології в історіогенезі науки. Система канонічної психології. Витоки канонічної психології. Структура канону. Від правчинку до канону. Канонічні форми психічного та психічних феноменів. Ідеологія в структурі вчинкового осередку психологічної системи. Загальнолюдське, класове та індивідуальне в ідеології як психологічна проблема. О. М. Раєвський. Смысл життя як провідна проблема ідеології. Є. Трубецькой. Смысл життя у його всеосяжній повноті. Підхід до єдності універсального та унікального. С. Л. Франкл.

Історико-психологічні дослідження ХХ ст. С. Л. Рубінштейн: проблеми історії психології та вчинковий осередок психологічної системи. Л. С. Виготський: відкриття у психології, його перетворення в пояснювальний принцип психологічної системи та історичний рух психологічної думки. Г. С. Костюк: історія психології та історія людської культури. Ю. П'єтер: історична доля людини залежить від рівня психологічного знання та його належного використання. А. О. Смирнов: історія психології як рушійна сила цієї науки. А. М. Ждан: періодизація становлення психологічних знань — головне завдання історії психології. М. Г. Ярошевський: “історична рефлексія” у збагаченні поступу психологічних знань.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль І. Загальні питання побудови і пояснення історії психології та психологічних вчень

Тема 1. Предмет, місце і роль історії психології та психологічних вчень у системі загальнонаукового та психологічного знання

Семінарське заняття:

1. Предмет історії психології та психологічних вчень.
2. Відмінність історії психології та психологічних вчень від інших дисциплін.

3. Проблеми, які вивчає історія психології та психологічних вчень, їх значення для психологічної науки.
4. Завдання історії психології: призначення та шляхи вирішення.
5. Методи історії психології та психологічних вчень.
6. Принципи історії психології, їх зміст та характеристика.
7. Підходи до вивчення психологічних знань в історії психології.
8. Психологічний аналіз існуючих способів пізнання світу.
9. Система психологічного виміру культурно-історичних епох.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

Змістовий модуль II. Донауковий період розвитку психологічної думки

Тема 2. Розвиток психологічних уявлень у контексті міфології та філософії старого світу

Семинарське заняття:

1. Міфологічна і народна психологія.
2. Психологічна природа анімізму.
3. Ритуали як основа психологічних уявлень.
4. Ініціація і пізнання вікових особливостей психіки.
5. Табу та вшанування мертвих.
6. Психологія у давньому Китаї.
7. Психологія у давній Індії.
8. Духовна революція біблійного послання.
9. Матеріалістична психологія атомізму в давній Греції.
10. Ідеалістична психологія про душу як форму тіла.
11. Психологія софістики.
12. Сократівський принцип у психології.
13. Платон про світ ідей і споглядання, що творить.
14. Аристотель про людську душу.
15. Формування християнського духовного вчення про людину і людську душу.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

Тема 3. Психологічна думка і релігійні ідеї середніх віків

Семінарське заняття:

1. Моральна історія, як феноменологія людської душі.
2. Душа і вище існування (Бог) — вихідна позиція середньовічної психології.
3. Проблеми розвитку в ранньосередньовічній психології.
4. Схоластично-категоріальна розробка проблем середньовічної психології.
5. Томізм і категорійна “сума” психології.
6. Фома Аквінський і Сігер Брабантський.
7. Символізм середньовічної думки.
8. Психіка як образ та атрибут буття в психології Данте.
9. “Божественна комедія” і людська форма пошуку вищих цінностей.
10. Образ Беатріче в структурі психологічних понять середніх віків.
11. Патристика, теологія і схоластика про людину і людську душу.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

Тема 4. Розвиток філософської і психологічної думки в епоху Відродження

Семінарське заняття:

1. Титанізм як принцип ренесансної психології творчості.
2. Універсалізм та індивідуація у психології Леонардо да Вінчі.
3. Джордано Бруно і героїчний ентузіазм.
4. Принцип єдності та боротьби протилежностей у визначенні психічного М. Кузанським.
5. “Я” та “інший” — психологічні принципи епохи Відродження.
6. Гуманізм як найважливіше явище духовного життя ренесансної Європи.
7. Ідеї, тенденції, спрямування гуманістико-відродницької думки: неоплатонізм, аристотелізм, скептицизм.
8. Еразм Роттердамський і “філософія Христа”.
9. Мартін Лютер і реформація церкви.
10. Ніколло Макіавеллі і теоретизація автономії політики.

11. Ренесансні акценти у психологічних вченнях китайського буддизму, арабської та східнослов'янської психології.
12. Формування нового типу знання, що потребує поєднання науки і техніки.
13. Микола Коперник. Галілео Галілей. Ісаак Ньютон.
14. Ф. Бекон: філософ промислової ери і науки.
15. Р. Декарт і роздуми про свідомість.
16. Б. Спіноза і метафізика монізму.
17. Пізнання і моральний ідеал. Лейбніц: метафізика плюралізму.
18. Поняття “апперцепція” і “безсвідоме” в теорії Г. Лейбніца.
19. Основні риси концепції асоціанізму.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

Тема 5. Епоха Просвітництва і рух філософсько-психологічної думки

Семінарське заняття:

1. Просвітництво у Франції.
2. Виникнення, структура і співробітники Енциклопедії.
3. Д. Дідро: від деїзму до матеріалізму.
4. Е. Кондільяк і гносеологія сенсуалізму.
5. Вольтер: боротьба за віротерпимість.
6. Ж. Ламетрі і природно-науковий підхід до проблеми людини і її психіки.
7. Ж.-Ж. Руссо: про людину у “природному стані”.
8. Італійське Просвітництво.
9. Етика англійського Просвітництва.
10. Німецьке Просвітництво.
11. І. Кант і критичний поворот західної думки.
12. Визвольна війна і просвітницький рух в Україні.
13. Стражденисть і самодостатність людини у психології XVII ст.
14. Барокові форми моралі.
15. Р. Декарт, Т. Гоббз, Б. Спіноза, Б. Паскаль, Ф. Ларошфуко, Дж. Локк та ін. і психологія самопізнання.
16. Загальні ознаки Просвітництва XVIII ст.
17. Психологія індивідуального існування і трагедія бунтівного індивідуалізму. Дж. Байрон.

18. Гегель і феноменологічний принцип у психології.
19. Масонство як антипросвітництво.
20. Психологія і революція.
21. Сенсуалістична та натуралістична психологія.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

Змістовий модуль III. Науковий період розвитку історії психології і система психологічних вчень

Тема 6. XIX ст. — зародження і становлення психології як науки

Семінарське заняття:

1. Психологія в першій половині XIX ст.
2. Рефлекторне вчення.
3. Вчення про органи почуття і головний мозок.
4. Асоціативна психологія
5. Створення діалектико-матеріалістичних основ психології в середині XIX ст.
6. Діалектико-матеріалістичне вчення про психічну діяльність, психіку і свідомість.
7. Природничо-наукові передумови перетворення психології в самостійну науку.
8. Фізико-хімічна школа у фізіології.
9. Вчення про рефлекс.
10. Психофізіологія органів почуття.
11. Психофізика та дослідження довготривалості реакції.
12. Наукова і сциентистська психологія.
13. Психологія як наука про безпосередній досвід.
14. Психологія як наука про інтенціональні акти свідомості.
15. Психологія як наука про здійснення психічних діяльностей.
16. Перші наукові психологічні програми.
17. Психологічна лабораторія В. Вундта.
18. Система психології В. Вундта.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

Тема 7. Формування психологічних галузей і напрямів на межі XIX і XX ст. Методологія рефлексивності в історії психології XX ст.

Семінарське заняття:

1. Формування науки як соціального інституту.
2. Парадигми, цінності і норми науки.
3. Основні пояснювальні принципи психології.
4. Предмет і методи психології.
5. Психологічна наука і психологічна практика.
6. Експериментальна психологія.
7. Диференціальна психологія.
8. Дитяча і педагогічна психологія.
9. Зоопсихологія.
10. Соціальна і культурно-історична психологія.
11. Психотехніка.
12. Структурна школа. Е. Титченер.
13. Вюрцбурзька школа.
14. Функціоналізм в американській психології.
15. Біхевіоризм.
16. З. Фрейд і розвиток психоаналізу.
17. Психологія форми (гештальтпсихологія).
18. Методологічний антипсихологізм. Інтенція та життєвий світ людини. Е. Гурссель.
19. Екзистенціалізм. М. Гайдегер.
20. Символіка духу і психологічна система. Е. Кассіер.
21. Вчинкові засади рефлексивності: універсальність та відповідальність буття. М. М. Бахтін.
22. Психіка як “внутрішнє-буття”. Людина-вчинок-світ. С. Л. Рубінштейн.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

Тема 8. Природничі спрямування у психології. Принципи інтеріоризації та екстеріоризації

Семінарське заняття:

1. Екстеріоризація психічного. Будова тіла і характер людини. Е. Кречмер.
2. Факторний аналіз будови тіла у зв'язку з психічними особливостями людини. Дж. Таннер.

3. Історіографічне порівняння типологій будови тіла. Р. Кнусман.
4. Інтеріоризація вчинкової дії. Ідея рефлексу в поведінкознавстві.
5. Поведінка як вища нервова діяльність і “муки совісті”. І. П. Павлов.
6. Рефлексологічна теорія психіки та ідея індивідуації. В. М. Бехтерев.
7. Розвиток ідеї цілісності в рефлексологічному дослідженні організму людини. В. П. Протопопов.
8. Рефлексологічне вчення про колектив. О. С. Залужний.
9. Рефлексологічні ідеї біологічної та соціальної зумовленості людської поведінки. І. П. Соколянський.
10. Реакція як вихідна ланка поведінки. К. М. Корнілов.
11. Ідея рефлекторного кільця і функціональні механізми поведінки. М. О. Бернштейн.
12. Теорія функціональних систем. П. К. Анохін.
13. Поведінка під знаком стимулу. Біхевіоризм.
14. Гештальтпсихологія.
15. Кібернетичний напрям у психології.
16. Когнітивна психологія.
17. Операціональна теорія інтелекту Ж. Піаже.
18. Післядія як нова форма буття індивіда. А. Валлон.
19. Думка і дія. С. Гемпшир.
20. Відношення розуму, “Я” і суспільства. Дж. Мід.
21. Структура й типи людської особистості. Г. Айзенк, Р. Кеттел.
22. Етапи інтеріоризації та культура знака. Л. С. Виготський.
23. Інтеріоризація у світлі теорії системної локалізації вищих психічних функцій людини. О. Р. Лурія.
24. Наставочий сенс психічного як результат інтеріоризації. Д. М. Узнадзе.
25. Теорія провідної діяльності та розвиток психіки. О. М. Леонтьєв.
26. Теорія поетапного формування розумових дій. П. Я. Гальперін.
27. Людина як суб’єкт діяльності. Б. Г. Ананьєв.
28. Роль суб’єктності у провідній діяльності. Г. С. Костюк.
29. Культурно-гуманістична психологія в Україні.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

Тема 9. *Натуральне і соціальне у психіці людини: конфлікт між свідомим і безсвідомим у психоаналітичному тлумаченні*

Семінарське заняття:

1. Психоаналіз як аналіз несвідомого “післядії”.
2. Психоаналіз та суміжні напрями психології.
3. Катарсис як сублимація та перехід безсвідомого у свідоме. З. Фрейд.
4. Механізм індивідуалізації психічного. Компенсаційна форма катарсису. А. Адлер.
5. Колективне безсвідоме та його архетипи. Аналітична психологія К. Г. Юнга.
6. Егопсихологія. Захисні механізми на службі катарсису в подоланні страху смерті. З. Фрейд.
7. Новий психоаналіз: зміщення акценту з природного на соціальне.
8. Інтерперсональна теорія катарсису. Г. Саллівен.
9. Ілюзія катарсису в боротьбі за існування. К. Горні.
10. Катарсис як “втеча від свободи”. Е. Фромм.
11. Новітні форми та ідеї катарсису.
12. Сублимація у творчості та катарсис. Г. Башляр.
13. Структурний психоаналіз. Ж. Лакан.
14. Феномен одновимірної людини в ідеології розвиненого індустріального суспільства. Г. Маркузе.
15. Фрейдизм в Україні.
16. Герменевтика і психоаналіз: конфлікт інтерпретацій. П. Рікер.
17. Психосинтез: від душевної кризи до вищого “Я”. Р. Ассаджолі.
18. Популярний психосинтез. П. Феруччі.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

Тема 10. *Людська психіка в її суб’єктивній самодостатності: гуманістичне висвітлення*

Семінарське заняття:

1. Відкриття людини в гуманістичній психології. Ф. Северин.
2. Особистість як єдність багатоманітного. Персоналізм В. Штерна.

3. Соціальний атом та психодрама. Дж. Морено.
4. Персоналогія без особистості. Г. Маррей.
5. Психологічна теорія драми та реальна трагедія її автора. Ж. Політцер.
6. Психологія особистості. Клієнтцентрована терапія К. Роджерса.
7. Гештальттерапія. Ф. Перлз.
8. Осьовий час історичної творчості та подолання історії. К. Ясперс.
9. Людина в історичному діянні. А. Тойнбі.
10. Структуралізм у психології.
11. Пошук людиноу смислу життя і логотерапія. В. Франкл.
12. Психологічний стан абсурду. А. Камю.
13. Смисл життя і життя, відповідне смислу. Стрес без дистресу. С. Сельє.
14. Людина, яка грає. Й Гейзінга.
15. Стратегія життя. К. О. Абульханова-Славська.
16. Психологія творчості. Е. Торранс. Дж. Гілфорд. Г. Гутман. О. Я. Пономарьов. А. Кестлер. Р. Ролан.
17. Гормічна психологія В. Мак-Доугалла.
18. Психологія “другої та першої статі”. С. Де Бовуар.
19. Герменевтика суб’єкта. М. Фуко.
20. Ідея безконечності. Ж. Дельоз.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

***Тема 11. Канонічна психологія – перехід від ХХ до ХХІ ст.
у психологічному думанні***

Семінарське заняття:

1. Психософія вчинку — сходинки екстатичного буття.
2. Вчинок як прафеномен. Праструктура вчинку.
3. Вчинок і світ людини.
4. Вчинок як минуще.
5. Софійність учинку.
6. Вчинок як основний пізнавальний осередок системи та історії психології.
7. Психологія у світлі вчинково-ситуаційних відношень. Т. Томашевський та ін.

8. Досвід систематизації психологічних знань. Психологія Ф. Зімбардо.
9. Вихід до нового психологічного мислення: психіка, світ, мозок.
10. Активність психічного: проблема творчості і самотворення.
11. Постання канонічної психології в історіогенезі науки.
12. Система та витоки канонічної психології.
13. Структура канону. Від правчинку до канону.
14. Канонічні форми психічного та психічних феноменів.
15. Ідеологія в структурі вчинкового осередку психологічної системи.
16. Загальнолюдське, класове та індивідуальне як психологічна проблема. О. М. Раєвський.
17. Смысл життя як провідна проблема ідеології. Є. Трубецькой.
18. Підхід до єдності універсального та унікального. С. Л. Франкл.
19. Історико-психологічні дослідження XX ст.
20. С. Л. Рубінштейн: проблеми історії психології та вчинковий осередок психологічної системи.
21. Л. С. Виготський: відкриття у психології, його перетворення в пояснювальний принцип психологічної системи та історичний рух психологічної думки.
22. Г. С. Костюк: історія психології та історія людської культури.
23. Ю. Петер: історична доля людства залежить від рівня психологічного знання та його належного використання.
24. А. О. Смирнов: історія психології як рушійна сила цієї науки.
25. М. Г. Ярошевський: “історична рефлексія” у збагаченні поступу психологічних знань.

Література [3–7; 9; 14–22; 26–29]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Мета контрольної роботи полягає у формуванні у студентів навичок самостійного пошуку необхідної інформації, опрацювання та осмислення теоретичного і практичного матеріалу та його викладення у письмовій формі. Тема контрольної роботи (реферативного дослідження) вибирається самостійно.

Контрольну роботу слід виконувати в учнівському зошиті або на скріплених аркушах паперу формату А 4. На титульній сторінці вказують назву навчальної дисципліни, тему контрольної роботи, прізвище, ім'я та по батькові, домашню адресу і номер групи. Контрольна робота

повинна містити план, основний текст, висновки і список літератури – не менше 5 першоджерел. На останній сторінці ставиться дата завершення виконання роботи і власний підпис. Роботу необхідно здати в наукову частину в обумовлені терміни. Обсяг та оформлення контрольної роботи мають відповідати Методичним рекомендаціям до підготовки та оформлення контрольних завдань і випускних робіт.

Вимоги до виконання наведених нижче варіантів контрольних робіт:

- 1) здійснити реферативне дослідження за однією з тем семінарських занять;
- 2) виконати тестові завдання.

Вибір правильної відповіді (чи відповідей) передбачає коротке анотоване пояснення: чому вибрано саме цю відповідь.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

- I. Здійсніть реферативне дослідження.
- II. Виконайте тестові завдання.

1. Уявлення про історію як “хаос” базується на твердженні:

- a) історія загалом непізнана, оскільки окремі її факти і події не перебувають у причинно-наслідкових зв'язках;
- b) історія – це закономірна поява одного факту за іншим, що дає змогу встановити характер їх взаємозв'язку;
- v) завдання історика полягає не у встановленні хронології подій, а в описанні кожної окремої події як самостійного явища.

2. Перші давньогрецькі міфи було записано:

- a) у VI ст. до н. е.;
- b) у VIII ст. до н. е.;
- v) у VII ст. до н. е.

3. Метемпсихоз – це:

- a) мистецтво діалогу;
- b) визнання можливості переселення душі;
- v) визнання матеріальної сутності душі.

4. На думку Аврелія Августіна, посмертного порятунку гідні душі:

- а) тільки благочестивих християн, які довели за життя щирість своєї віри;
- б) навіть тих, хто за земного життя перебував у злі;
- в) усіх, хто прийняв хрещення.

5. Вперше наука як форма соціальної практики виникла:

- а) в епоху античності;
- б) в епоху барокко (XVII ст.);
- в) у XIX ст.

6. Фактодержання психологією статусу самостійної науки пов'язаний:

- а) з фактом визнання світовою громадськістю її досягнень;
- б) з появою великої кількості вчених, які займалися власне психологічними дослідженнями;
- в) з визначенням психологією власного предмета і методу.

7. Вчення про рефлекс — найважливіше для психології психофізіологічне вчення, що вперше згадується у зв'язку з ім'ям:

- а) І. П. Павлова в XIX ст.;
- б) Р. Декарта в XVII ст.;
- в) М. О. Бернштейна у XX ст.

8. Принципи гештальтпсихології розробив:

- а) У. Келлер;
- б) М. Вертгеймер;
- в) Д. Коффка.

9. Фундатором психоаналізу прийнято вважати:

- а) З. Фрейда;
- б) К. Юнга;
- в) А. Адлера.

10. Діяльнісний підхід у психології розробляли такі вітчизняні психологи:

- а) С. Л. Рубінштейн;
- б) Б. Г. Ананьєв;
- в) О. М. Леонтьєв.

Варіант 2

I. Здійсніть реферативне дослідження.

II. Виконайте тестові завдання.

1. Хронологічний підхід до розуміння історії будується на твердженні:

- а) хаос — це своєрідна хронологія, що визначає специфіку розуміння історії;
- б) між фактами і подіями в історичному процесі існують причинно-наслідкові зв'язки, їх необхідно встановити, намагаючись осягнути зміст і закономірності історії;
- в) історичний процес — це метафора, за допомогою якої людина намагається виправдати власну безпомічність перед Часом.

2. Міфологічна свідомість — це:

- а) найпримітивніша форма відображувальної діяльності людської психіки;
- б) первинна форма відбиття світу, в основу якої покладено механізм, що "уособлює" апперцепції;
- в) засіб "згортання" у метафоричній уяві повноти та істинності світу.

3. Повітря вважав першоосновою світу:

- а) Анаксимандр;
- б) Геракліт;
- в) Анаксимен.

4. Першим діалектичними принципами розвитку світу сформулював:

- а) Анаксимандр;
- б) Геракліт;
- в) Перменід.

5. П'єр Абеляр написав твір:

- а) "Пізнай себе";
- б) "Сума теології";
- в) "Про Град Божий".

6. В епоху Відродження перекладачем на європейські мови більшості "Діалогів" Платона був:

- а) Еразм Роттердамський;
- б) Лоренцо Валла;

в) Марсilio Фічіно.

7. На думку біхевіористів, основним принципом поведінки людини є:

- а) гомеостатичний;
- б) адаптації;
- в) "стимулу і реакції".

8. Проблемою "встановлення" у вітчизняній психології радянського періоду займався:

- а) О. Р. Лурія;
- б) Д. М. Узнадзе;
- в) Б. Г. Ананьев.

9. Екзистенціальний принцип у сучасній психології безпосередньо пов'язаний з екзистенціалізмом як філософським напрямом і його представниками:

- а) М. Гайдеггером;
- б) Е. Гуссерлем;
- в) Л. Шестовим.

10. Вчення С. Л. Рубінштейна про людину і світ базуються на системі:

- а) механізмів психічної активності людини;
- б) поведінкових актів як інтегрального типу діяння людини у світі;
- в) ставлень людини до світу (світу речей, інших людей, власного "Я").

11. Розвиток психологічної теорії творчості у вітчизняній психології пов'язано з іменами:

- а) О. Я. Пономарьова;
- б) В. А. Роменця;
- в) П. Я. Гальперіна.

Варіант 3

- I. Здійснить реферативне дослідження.
- II. Виконайте тестові завдання.

1. Уявлення про історію як складну організовану систему базується на такому твердженні:

- а) історія — це складний пізнаваний процес, елементи якого є окремі історичні факти і події;
- б) історія — це складноорганізоване ціле, що існує за принципами багатовимірності та багаторівневості;
- в) історія — це деяка сукупність подій і фактів, що тільки за допомогою зусиль історика вишиковуються в певну систему.

2. Про Сократа відомо з таких історичних джерел:

- а) міфів;
- б) творів Платона і Ксенофонта;
- в) письмової спадщини Сократа.

3. Твердження про те, що міф — це “концентрована психологія людства” належить:

- а) З. Фрейду;
- б) К. Леві-Строссу;
- в) М. Еліаде.

4. Метафізика — це:

- а) родовід богів;
- б) наука про природу;
- в) наука про надчуттєвий світ.

5. Афоризм “Вірую, тому що абсурдно” приписується:

- а) Орігену;
- б) Василеві Великому;
- в) Тертуліану.

6. Першим мислителем, який запропонував оригінальну вітчизняну філософську систему, центральним постулатом якої було твердження “Пізнай себе”, був:

- а) Г. І. Челпанов;
- б) Г. Кониський;
- в) Г. Сковорода.

7. Поняття “вчинку”, як основної пояснювальної категорії психології, визнавали:

- а) С. Л. Рубінштейн;
- б) М. М. Бахтін;
- в) В. А. Роменець.

8. Філософсько-психологічні теорії історії як феномена створили:

- а) А. Тойнбі;
- б) К. Ясперс;
- в) М. О. Бердяєв.

9. Першим вітчизняним психоаналітиком прийнято вважати:

- а) І. Д. Єрмакова;
- б) Л. С. Виготського;
- в) П. Я. Гуревича.

10. Проблемою сенсу людського життя займалися:

- а) В. Франкл;
- б) Г. Сельє;
- в) А. Швейцер.

Варіант 4

- I. Здійснить реферативне дослідження.
- II. Виконайте тестові завдання.

1. Культурологічний підхід до пояснення історії психології припускає:

- а) вивчення історії психології у зв'язку з історією людської культури загалом;
- б) необхідність ілюстрування фактів історії психології фактами культури;
- в) поєднання принципів психологічного і культурологічного аналізу у вивченні явищ історії.

2. Вираз "Шукаю людину" належить:

- а) Антисфену
- б) Сократу;
- в) Діогену Синопському.

3. Поняття "апатія" у філософії стоїків означає:

- а) заперечення необхідності елементів громадського життя;
- б) безсторонне і безстрашне сприйняття життя;
- в) презирство до загальноновизнаних засад і норм життя.

4. Особливу роль у становленні християнської догматики в IV ст. відіграли:

- а) аріани;
- б) апологети;
- в) каппадокійці.

5. Принцип титанізму був основним у розвитку культури за:

- а) античності;
- б) середьовіччя;
- в) епохи Відродження.

6. Енциклопедизм як загальнокультурне явище виникло за:

- а) античності;
- б) наукової революції;
- в) епохи Просвітництва.

7. Гуманістична психологія, як самостійний напрям, виникла:

- а) на початку XX ст.;
- б) у середині XIX ст.;
- в) у XV-XVI ст.

8. Проблемою інтелекту у психології займався:

- а) Дж. Гілфорд;
- б) А. Кестлер;
- в) П. Рікер.

9. "Особистість — це єдність різноманітного" стверджував фундатор персоналізму:

- а) Е. Берн;
- б) У. Штерн;
- в) Р. Ассаджолі.

10. Принцип дії і "ніслідії" у психології вказує на:

- а) необхідність наукової рефлексії щодо досягнутого наукою на всіх попередніх етапах її розвитку;
- б) необхідність здійснення "крок за кроком" кожного етапу наукового розвитку;
- в) наявність двох різних позицій в оцінюванні кожного явища: 1 — що воно означає в конкретній історичній ситуації, 2 — що воно означає в контексті науки і культури загалом.

Варіант 5

- I. Здійсніть реферативне дослідження.
- II. Виконайте тестові завдання.

1. Конкретно-науковий підхід до пояснення історії психології реалізували:

- а) М. Г. Ярошевський;
- б) В. А. Роменець;
- в) К. Ясперс.

2. Ідею переселення душ визнавав:

- а) Протагор;
- б) Платон;
- в) Аристотель.

3. Ідею про те, що річ існує безпосередньо в речі, стверджував:

- а) Горгій;
- б) Платон;
- в) Аристотель.

4. Філософським фундаментом теології Аврелій Августин обрав вчення:

- а) Аристотеля;
- б) Епікура,
- в) Платона і неоплатоників.

5. Патристика виникла:

- а) у IV ст.;
- б) у II ст.;
- в) у VI ст.

6. Теологія — це:

- а) вчення про Бога;
- б) родовід богів;
- в) вчення про Логос.

7. Конституційні теорії особистості створив:

- а) Е. Кречмер;
- б) У. Шелдон;
- в) Дж. Таннер.

8. Теорію когнітивного дисонансу запропонував такий представник когнітивної психології:

- а) У. Найссер;
- б) Дж. Гібсон;
- в) Л. Фестінгер.

9. Структуралізм і постструктуралізм як найхарактерніші напрями сучасної філософської і психологічної думки у:

- а) Франції;
- б) Німеччині;
- в) США.

10. Принцип індивідуальності як принцип побудови психологічних теорій і створення самостійних напрямів у науці характерний для:

- а) XX ст.;
- б) XV-XVI ст.;
- в) кожної історичної епохи.

Варіант 6

- I. Здійсніть реферативне дослідження.
- II. Виконайте тестові завдання.

1. Визнання наприкінці XIX ст. психології як самостійної науки зумовлено:

- а) досягненням відповідного рівня розвитку світової культури;
- б) визначенням предмета і створенням методу наукового пізнання психологічної науки;
- в) визнанням світовою науковою громадськістю необхідності існування психології як науки.

2. Твердження “Пізнаю те, у що вірую” належить:

- а) Фомі Аквінському;
- б) П'єру Абеляру;
- в) Іоанну Скоту Еріугені.

3. В основу томізму покладено вчення:

- а) Платона;
- б) Аристотеля;
- в) Епікура.

4. Схоластика виникла з метою:

- а) розробки Символу віри;
- б) виправлення вчення “Отців церкви”;
- в) впорядкування, розроблення та доступнішого сприйняття християнської догматики.

5. Гуманісти критикували:

- а) праці "Отців церкви";
- б) вчення томізму;
- в) християнське віровчення загалом.

6. Гермес Трисмегіст — це:

- а) реальний сучасник біблійного Мойсея;
- б) філософ-містик, який жив на початку нашої ери;
- в) міфічний персонаж, який поєднує риси давньоєгипетського бога Тота і давньогрецького бога Гермеса.

7. Одне з перших психологічних вчень про емоційну сферу людини створив:

- а) Платон за часів античності;
- б) З. Фрейд на початку ХХ ст.;
- в) Р. Декарт у ХVІІ ст.

8. Філософсько-психологічну концепцію людини на базі її уявлень про відношення до світу розробив:

- а) С. Л. Рубінштейн;
- б) А. Н. Леонтьєв;
- в) Л. С. Виготський.

9. Герменевтика — це науковий метод пізнання, розроблений одним з таких напрямів сучасної філософської думки:

- а) екзистенціалізмом;
- б) феноменологією;
- в) персоналізмом.

10. Проблему "установки" розробляли представники психологічної школи:

- а) московської;
- б) тбіліської;
- в) ленінградської.

Варіант 7

- I. Здійсніть реферативне дослідження.
- II. Виконайте тестові завдання.

1. Історія психології — це:

- а) самостійна сфера наукового знання;
- б) галузь психологічної науки;

в) одне з явищ світової культури та її генезису.

2. Анімізм — це:

- а) прояв міфологічної свідомості, що полягає в одухотворенні явищ світу і наділенні їх здатністю впливати на життя людини;
- б) вчення про душу;
- в) первинне уявлення людини про світ.

3. Тартар — це:

- а) божественна сила любові;
- б) безформна першооснова світу;
- в) бездонне підземелля.

4. Найпопулярнішим серед гуманістів епохи Відродження було вчення такого античного філософа:

- а) Аристотеля;
- б) Демокріта;
- в) Платона.

5. В Європі інтерес до Епікура віродив:

- а) Франческо Петрарка;
- б) Лоренцо Валла;
- в) Данте Алігьєрі.

6. Пантеїзм — це:

- а) всебожіє — визнання присутності Бога в усій природі;
- б) визнання первинності матерії стосовно свідомості;
- в) визнання того, що розум — головне знаряддя пізнання.

7. Трактат "Моя таємниця, або Книга бесід про презирство до світу" написав:

- а) Лоренцо Валла;
- б) Пікоделла Мірандола;
- в) Франческо Петрарка.

8. Гуманісти підтверджували:

- а) "Буття Боже може бути доведене п'ятьма шляхами";
- б) "Вір, щоб розуміти";
- в) "Диво велике є людина".

9. Найяскравішими представниками неофрейдизму вважаються:

- а) К. Хорні і Г. Саллівен;
- б) А. Адлер;
- в) Е. Фромм.

10. Кібернетичний напрям у сучасній психології розробляли:

- а) Н. Віннер у теорії "розумного робота";
- б) У. Ешбі в логіко-кібернетичній теорії;
- в) Д. Прібрам у теорії "мов" мозку, поведження і свідомості.

Варіант 8

I. Здійсніть реферативне дослідження.

II Виконайте тестові завдання.

1. Психологічна теорія історії як феномена дає змогу:

- а) на основі уявлень про явища "історичного минулого" створити вчення про закономірності історичного процесу з метою здійснення перспективного і прогресивного прогнозу явищ "історичного майбутнього";
- б) відновити психологічний контекст життя людей у різні історичні епохи;
- в) побудувати систему психологічних прийомів "адаптації людини до сучасних історичних умов".

2. Міфологічна свідомість створила міф як:

- а) фантастичну, емоційно насичену картину світу;
- б) замітник реальної моделі світу;
- в) пояснювальну модель світу, що містить прообрази найсучасніших наукових знань.

3. Родоначальниками світу у Гомера були:

- а) Океан і Тефіда;
- б) Хаос і Гея;
- в) Хронос і Фанос.

4. Метафізика — це:

- а) родовід богів;
- б) наука про природу;
- в) наука про надчуттєвий світ.

5. Нікколо Макіавеллі стверджував:

- а) основою людської діяльності є "інтерес";
- б) "Я мислю, отже, я існую";

в) "Людина — найбільше диво".

6. "Золоте сторіччя схоластики" припадає на таке століття:

- а) XIII;
- б) XI;
- в) XIV.

7. Мішель де Монтень стверджував таке:

- а) "Краще бути сміливим, ніж обережним";
- б) "Чим, як не магією, займався той, хто перший поклонився Христу?";
- в) "Життя — ось моє заняття і моє мистецтво".

8. Гуманістичний ідеал людського суспільства описав:

- а) Нікколо Макіавеллі;
- б) Мішель де Монтень;
- в) Томас Мор.

9. Фундатором транзакційного аналізу в сучасній психології прийнято вважати:

- а) Е. Берна;
- б) Ф. Перлза;
- в) К. Ясперса.

10. Систему канонічної психології розробив:

- а) Ф. Зімбардо;
- б) В. А. Роменець;
- в) Ж. Дельоз.

Варіант 9

- I. Здійсніть реферативне дослідження.
- II. Виконайте тестові завдання.

1. Вчення про процес історії як зміну цивілізацій розробив:

- а) А. Тойнбі;
- б) К. Ясперс;
- в) П. Сорокін.

2. Перші давньогрецькі міфи було записано:

- а) у VI ст. до н. е.;
- б) у VIII ст. до н. е.;

в) у VII ст. до н. е.

3. Давні греки були переконані, що боги жили:

- а) у безповітряному просторі;
- б) на горі Олімпі;
- в) у Тартарі.

4. Поняття “буття” і “небуття” ввів у філософію:

- а) Фалес;
- б) Геракліт;
- в) Перменід.

5. Розкол церков на православну і римо-католицьку відбувся:

- а) у 988 р.;
- б) у 1215 р.;
- в) у 1054 р.

6. Еразм Роттердамський своє вчення назвав так:

- а) “філософія Христа”;
- б) “апологія насолоди”;
- в) “загальна релігія”.

7. Вчення про сенс життя людини з позиції “абсурду” розробив:

- а) Ст. Цвейг;
- б) Л. Толстой;
- в) А. Камю.

8. Фундатором психосинтезу в сучасній психології прийнято вважати:

- а) Р. Ассаджолі;
- б) П. Феруччі;
- в) П. Рікера.

9. Вчення про “осьовий час” як ключовий момент людської історії створив:

- а) Ж. Політцер;
- б) Г. Маррей;
- в) К. Ясперс.

10. Когнітивна психологія як самостійний напрям сформувалася під впливом таких учених:

- а) Л. Фестінгера;

- б) У. Найссера;
- в) Г. Маркузе.

Варіант 10

- I. Здійснить реферативне дослідження.
- II. Виконайте тестові завдання.

1. Предмет психології як науки у процесі її історіогенезу:

- а) зазнає істотних якісних змін;
- б) залишається незмінним;
- в) зазнає спроб різних інтерпретацій, залишаючись по суті незмінним.

2. Міфологічна свідомість як характеристика поведінки людини:

- а) доміфологічного і міфологічного періодів;
- б) за часів античності;
- в) за всіх часів і всіх історичних епох.

3. Афоризм "Людина – міра всіх речей" належить:

- а) Сократу;
- б) Протагору;
- в) Аристотелю.

4. Аристотель розробив основні закони:

- а) атомістичного матеріалізму;
- б) логіки;
- в) ерістики.

5. В епоху Відродження Платонівська Академія була заснована:

- а) у Мілані;
- б) у Римі;
- в) у Флоренції.

6. Філософія виникла:

- а) у VIII ст. до н. е.;
- б) у VI ст. до н. е.;
- в) у IV ст. до н. е.

7. "Королем гуманістів" називали:

- а) Томаса Мора;
- б) Марсіліо Фічіно;

в) Еразма Роттердамського.

8. Операціональну теорію інтелекту створив:

- а) С. Гемпшир;
- б) Ж. Піаже;
- в) Дж. Мідом.

9. Психоаналіз у сучасному науковому світі сприймається:

- а) як психологічна теорія;
- б) як школа психотерапії;
- в) як філософсько-психологічне вчення про рушійні сили поведінки людини.

10. За твердженням представників впливових філософських і психологічних напрямів найактуальнішою проблемою сучасного світу є проблема:

- а) людини і сучасного суспільства;
- б) людини і навколишнього середовища;
- в) внутрішньої духовної цілісності людини.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Історія психології, людської культури і цивілізації.
2. Психологія як природнича наука: визначення, напрями, персоналії.
3. Психологія як галузь гуманітарного наукового знання: визначення і засади.
4. Історія психології і завдання розробки системи психологічної науки.
5. Історичне формування предмета психології.
6. Історичне формування методу психології.
7. Методологічні принципи і підходи до побудови історії психології.
8. Культурологічний принцип в історії психології.
9. Феноменологічний принцип в історії психології.
10. Екзистенціальний принцип в історії психології.
11. Міф як джерело психологічної думки.
12. Уявлення про природу міфу: теорії і персоналії.
13. Анімізм і метемпсихоз як категорії міфологічної психології.
14. Метаморфози, тотемізм як категорії міфологічної психології.

15. Фаталізм, магія та їх подолання в межах раннях психологічних вчень.
16. Розвиток психологічної думки в контексті філософії Давнього світу.
17. Сократ: життя, вчення, доля.
18. Платон: вчення про світ ідей.
19. Платон: ідея безсмертя душі.
20. Платон: вчення про державу та її устрій.
21. Платон: вчення про Ерос.
22. Аристотель: вчення про душі.
23. Платон: вчення про багатовимірність психічного світу, красу і гармонію.
24. Розвиток психологічної думки в контексті обрядів і звичаїв Київської Русі.
25. Християнство як основа середньовічної філософії і психології: релігійно-філософські витоки та ідеї.
26. Християнське вчення про зміст людського буття.
27. Психологія патристики: представники й основні ідеї.
28. Аврелій Августин і його вчення.
29. Зародження схоластики: умови та історичне покликання.
30. Вчення Фоми Аквінського "про сутність".
31. Загальна характеристика розвитку філософської і психологічної думки в епоху Відродження.
32. Італійське Відродження: видатні особистості та напрями філософствування.
33. Ренесансна психологія творчості.
34. Титанізм як принцип ренесансної психології.
35. Філософська і психологічна думка за часів наукової революції.
36. Філософія нового часу. Декарт і Бекон.
37. Рефлекторне вчення і психологія Р. Декарта.
38. Система філософії Бенедикта Спінози.
39. Монадологічна метафізика Г. В. Лейбніца.
40. Розвиток емпіризму в науці: Т. Гоббс, Д. Локк, Д. Юм.
41. Особливості розвитку психологічної думки за часів слов'янського бароко.
42. Психологія французького матеріалізму епохи Просвітництва.
43. Психологія людини і самопізнання у творах Г. Сковороди.
44. Психологія теоретичного і практичного інтелекту. І. Кант.
45. Ідея "втечі від свободи" у "Феноменології духу" Гегеля.

46. Психологія народів і її елементи. В. Вундт.
47. Принцип індивідуалізації у психології XIX і XX ст.
48. Принцип адаптації у психології XIX і XX ст.
49. Принцип дії і “післядії” в історії психології.
50. Рефлекторний принцип у психології.
51. Ідеї гуманістичної психології XX ст.
52. Позитивізм у філософії і психології.
53. Емпіріокритицизм у сучасній науці.
54. Конвенціоналізм і сучасна філософсько-психологічна думка.
55. Ніцшеанство і метафоричність філософсько-психологічної думки.
56. Німецький історизм: загальний аналіз.
57. Соціальний історизм Макса Вебера.
58. Прагматизм: напрями і представники.
59. Екзистенціально орієнтована психологія: традиції і підходи.
60. Феноменологічна психологія: традиції і підходи.
61. Герменевтика і можливості психологічного пізнання.
62. Філософія і психологія мови.
63. Персоналізм: виміри особистості.
64. Неосхоластика і нова теологія у психологічних інтерпретаціях сучасного суспільства.
65. Класичний психоаналіз З. Фрейда.
66. Структуралізм у філософії і психології.
67. Культурно-історична теорія психіки Л. С. Виготського.
68. Філософсько-психологічна концепція людини С. Л. Рубінштейна.
69. Розвиток ідей С. Л. Рубінштейна у працях А. В. Брушлінського та К. О. Абульханової-Славської.
70. Сучасна соціальна психологія: основні напрями, теорії, представники.
71. Сучасна вікова та педагогічна психологія: основні напрями, теорії, представники.
72. Сучасна медична психологія: основні напрями, теорії, представники.
73. Сучасна практична психологія: галузі, напрями, техніки, представники.
74. Сучасна психологія творчості: основні напрями, теорії, представники.
75. Теорія провідної діяльності О. М. Леонтьєва.
76. Гештальтпсихологія: принципи і представники.
77. Психологія поведінки: принципи і представники.

78. Неофрейдизм: принципи і представники.
79. Індивідуальна психологія А. Адлера.
80. Феноменологія і психологія: синтез засобів пізнання і тлумачення.
81. Психологічні погляди Г. С. Костюка.
82. Тбіліська школа "установки".
83. Психологічні центри Радянського Союзу і сучасних країн СНД.
84. Основні етапи розвитку психології в Україні.
85. Основні психологічні школи та наукові напрями української психології.
86. Історія розвитку психологічної думки в Києво-Могилянській академії.
87. Історія розвитку психологічної думки в Київському університеті: Г. І. Челпанов, В. В. Зеньковський та ін.
88. Теорія історії психології В. А. Роменця.
89. Сучасні вітчизняні та зарубіжні теорії історії психології.
90. Перспективи розвитку психологічної теорії і практики у ХХІ ст.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Актуальные* проблемы истории и теории психологии: Материалы конференции 19–20 нояб. — Ереван, 1976.
2. *Выготский Л. С.* Вопросы теории и истории. — Собр. соч.: В 6 т. — М., 1982. — Т. 1.
3. *Ждан А. Н.* История психологии: от античности к современности. — М.: Педагог. о-во России, 2002.
4. *Корольчук М. С., Криворучко П. П.* Історія психології: Навч. посіб. — К.: Ельга; Ніка-центр, 2004. — 248 с.
5. *Криворучко П. П.* Історія психології: Курс лекцій. — К., 2003.
6. *Исторический* путь психологии: прошлое, настоящее, будущее. — М., 1992.
7. *Марциковская Т. Д.* История психологии. — М.: Высш. шк., 2002.
8. *Маслоу А.* Новые рубежи человеческой природы. — М., 1999.
9. *Морозов А. А.* История психологии: Учеб. пособие. — М., 2003.
10. *Обухов Я. Л.* Символдрама и современный психоанализ: Сб. ст. — Харьков: Регион-информ, 1999.

11. *Основи консультативної психології: Аналіз сучасних концепцій.* — К., 1992.
12. *Психологія: Словарь.* — М.: Политиздат, 1990.
13. *Роджерс К. Ю.* Взгляд на терапию: Становление человека. — М.: Прогресс, 1994.
14. *Роменець В. А.* Історія психології. — К.: Вища шк., 1978.
15. *Роменець В. А.* Історія психології Стародавнього світу і середніх віків. — К.: Вища шк., 1983.
16. *Роменець В. А.* Історія психології епохи Відродження. — К.: Вища шк., 1988.
17. *Роменець В. А.* Історія психології XVII ст. — К.: Вища шк., 1990.
18. *Роменець В. А.* Історія психології епохи Просвітництва. — К.: Вища шк., 1993.
19. *Роменець В. А.* Історія психології XIX — початку XX століття. — К.: Вища шк., 1995.
20. *Роменець В. А., Маноха І. П.* Історія психології XX століття. — К.: Либідь, 2003.
21. *Роменець В. А.* Історія психології: Стародавній світ. Середні віки. Відродження. — К.: Либідь, 2005.
22. *Роменець В. А.* Історія психології: XVII століття. Епоха Просвітництва. — К.: Либідь, 2006.
23. *Франкл В.* Человек в поисках смысла. — М.: Прогресс, 1990.
24. *Фрейд З.* Избранное. — М., 1990.
25. *Фрейд З.* Введение в психоанализ: Лекции. — М.: Наука, 1989.
26. *Ярошевский М. Г.* История психологии. — М.: Мысль, 1985.
27. *Ярошевский М. Г.* История психологии от Античности до начала XX века. — М., 1998.
28. *Ярошевский М. Г.* Краткий курс истории психологии: Учеб. пособие. — М.: Междунар. педагог. акад., 1995.
29. *Ярошевский М. Г., Петровский А. В.* История и теория психологии. — Ростов н/Д: Феникс, 1996. — Т. 1.

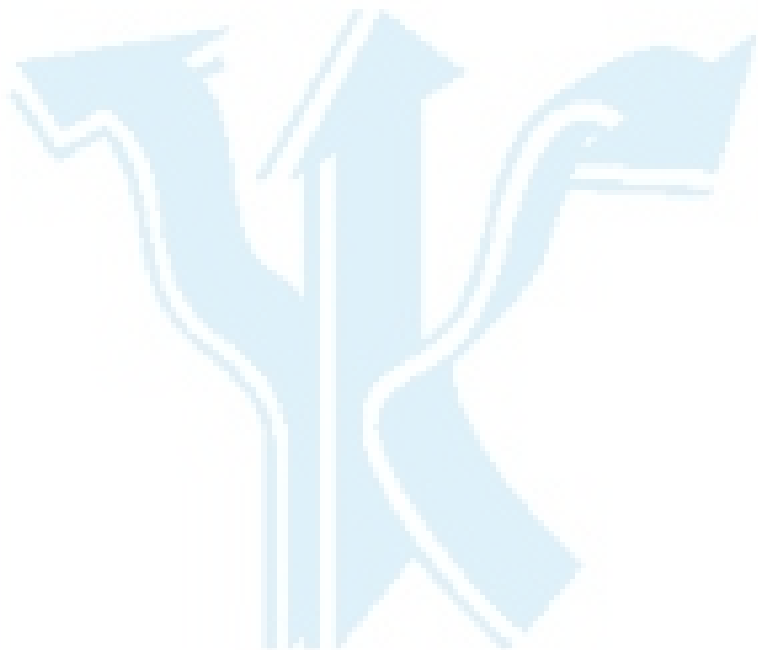
Додаткова

30. *Античное наследие в культуре Возрождения.* — М., 1984.
31. *Антология мировой философии: В 4 т.* — М., 1969.
32. *Асмус В. Ф.* Античная философия. — М., 1976.
33. *Ассафисали Р.* Психосинтез: теория и практика. — М., 1994.
34. *Братусь Б. С.* Аномалия личности. — М.: Мысль, 1988.

35. *Вундт В.* Очерк психологии. — М., 1897.
36. *Гроф С.* Путешествие в поисках себя. — М., 1994.
37. *Гуревич А. Я.* Категории средневековой культуры. — М., 1972.
38. *Донини А.* У истоков христианства. — М., 1989.
39. *Донченко Е. А.* Фрактальная психология. — К.: Знання, 2005.
40. *Ильенков Э. В.* Философия и культура. — М., 1991.
41. *История политических и правовых учений: Древний мир.* — М., 1987.
42. *История политических и правовых учений: Средние века и Возрождение.* — М., 1986.
43. *Канке В. А.* Философия. — М.: Логос, 2000.
44. *Лосев А. Ф.* Бытие, имя, космос. — М.: Мысль, 1993.
45. *Лосев А. Ф.* История античной эстетики: Ранняя классика. — М., 1963.
46. *Лосев А. Ф.* История античной эстетики: Софисты. Сократ. Платон. — М., 1969.
47. *Лосев А. Ф.* История античной эстетики: Аристотель и поздняя классика. — М., 1975.
48. *Лосев А. Ф.* История античной эстетики: Ранний эллинизм. — М., 1979.
49. *Лосев А. Ф.* История античной эстетики: Поздний эллинизм. — М., 1980.
50. *Лосев А. Ф.* Философия, мифология, культура. — М., 1991.
51. *Лосев А. Ф.* Эстетика Возрождения. — М.: Мысль, 1982.
52. *Льюис К. С.* Любовь, страдание, надежда. — М.: Республика, 1992.
53. *Майоров Г. Г.* Формирование средневековой философии. — М., 1979.
54. *Нахимов В. В.* В поисках иных смыслов. — М.: Прогресс, 1993.
55. *Основи психології: Підручник.* — К.: Либідь, 2006.
56. *Переверзенцев С. В.* Практикум по истории западноевропейской философии. — М., 1997.
57. *Реале Д., Антисери Д.* Западная философия от истоков до наших дней: В 4 т. — СПб., 1994 — 1997.
58. *Рубинштейн С. Л.* Основы общей психологии. — М., 1989.
59. *Соколов В. В.* Средневековая философия. — М., 1979.
60. *Тойнби А. Дж.* Постигание истории. — М.: Прогресс, 1991.
61. *Франк С. Л.* Духовные основы общества. — М.: Республика, 1992.

62. *Фрейд З.* Толкование сновидений. — К.: Здоровье, 1991.
63. *Фромм Э.* Душа человека. — М.: Республика, 1992.
64. *Чаньшев А. Н.* Курс лекций по древней философии. — М., 1981.
65. *Этика* Ренессанса: В 2 т. — М., 1981.
66. *Ясперс К.* Смысл и назначение истории. — М., 1991.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Історія психології”	3
Зміст дисципліни “Історія психології”	4
Плани семінарських занять.....	11
Вказівки до виконання контрольної роботи	20
Варіанти контрольних робіт	21
Питання для самоконтролю.....	36
Список літератури.....	39

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. М. Коваленко*
Комп’ютерне верстання *О. А. Варваріна*

Зам. № ВКЦ-4185

Формат 60 84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний.
Тираж 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*